

Namba ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUMALIZA ELIMU YA MSINGI**

06

URAIA NA MAADILI

Muda: Saa 1:30

Mwaka:2024

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B na C zenye jumla ya maswali sita (6).
2. Jibu maswali yote kwenye nafasi uliyopewa.
3. Sehemu A na B zina alama ishirini (20) kila moja na sehemu C ina alama kumi (10).
4. Majibu yote yaandikwe kwa kalamu yenye wino wa bluu au mweusi.
5. Vifaa vya mawasiliano na vitu vingine visivyoruhusiwa havitakiwi katika chumba cha mtihani.
6. Andika Namba yako ya Mtihani, Jina la Shule, Mkoa na Wilaya katika kila ukurasa sehemu ya juu upande wa kulia.

KWA MATUMIZI YA MTAHINI TU		
NAMBA YA SWALI	ALAMA	SAHIHI YA MTAHINI
1		
2		
3		
4		
5		
6		
JUMLA		
SAHIHI YA MHAKIKI		

Ukurasa wa 1 kati ya 8

Namba ya Mitahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

SEHEMU A (Alama 20)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

1. Katika kila kipengele (i) – (x), chagua jibu sahihi kutoka kwenye machaguo uliyopewa na kuandika herufi yake katika kisanduku ulichopewa.

(i) Ni kwa namna gani vyombo vya habari vinaweza kutoa elimu dhidi ya matumizi mabaya ya rasilimali za taifa?

(i) Kusambaza habari dhidi ya ufujaji

(ii) Kuandika makala juu ya ufujaji

(iii) Kuonesha maigizo juu ya ufujaji

(iv) Kuonesha picha za wafujaji

(v) Kutangaza vipindi vya sala juu ya wafujaji

A (iv) na (v)

B (ii) na (iv)

C (iii) na (iv)

D (i) na (v)

E (i) na (ii)

☐

(ii) Lipi siyo jukumu la mwanafunzi akiwa nyumbani?

A Kufua nguo

B Kuosha vyombo

C Kutunza familia

D Kusafisha mazingira

E Kuandaa chakula

☐

(iii) Lengo la serikali ya Tanzania kuanzisha sheria ya makosa ya mitandao mwaka 2015 lilikuwa lipi?

A Kuongeza mitandao ya mawasiliano nchini

B Kukuza usawa katika matumizi ya mitandao ya mawasiliano nchini

C Kuratibu matumizi sahihi ya mitandao ya mawasiliano nchini

D Kuwezesha watu wote nchini kuwasiliana

E Kukataza matumizi ya mitandao ya kijamii nchini

☐

(iv) Ni mkakati upi unaweza kusaidia kukuza hali ya usawa miongoni mwa wanafunzi shuleni?

A Upangaji ratiba shuleni

B Uundaji wa vikundi vya majadiliano

C Ufundishaji wa somo la maadili

D Kuhakikisha uwepo wa haki bila ubaguzi

E Kuwezesha wanafunzi kujiongoza wenyewe

☐

Ukurasa wa 2 kati ya 8

ps182024

Namba ya Mtaḥiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

(v) Ni majukumu yapi hutekelezwa na kiranja mkuu wa shule?

(i) Kusimamia mali za shule

(ii) Kusimamia baraza la wanafunzi

(iii) Kufikisha hoja za wanafunzi kwa walimu

(iv) Kusimamia baraza la walimu

(v) Kuchukua mahudhurio ya kila siku darasani

A (i) na (iii)

B (i) na (v)

C (ii) na (iv)

D (iii) na (v)

E (ii) na (iii)

☐

(vi) Usimamizi madhubuti wa sheria za nchi ni suala linalohitaji mikakati mbalimbali. Upi ni mkakati unaofaa zaidi?

A Kutunga sheria

B Kuongeza nakala ya vitabu vya sheria

C Kuongeza idadi ya wanasheria

D Kuelimisha umma kuhusu masuala ya sheria

E Kuongeza idadi ya mawakili

☐

(vii) Ni faida gani hupatikana kwa wanafunzi kufanya shughuli za kujitolea shuleni hata baada ya kuhitimu masomo?

A Kuwa mashuhuri

B Kuwa na marafiki wengi

C Kutambulika na watu wengi

D Kuwa mkakamavu

E Kuwa mzalendo

☐

(viii) Wanakijiji wa Itenya wamekuwa wakilinda rasilimali katika kijiji chao. Ipi ni faida ya kufanya hivyo?

A Kupokea watalii wengi katika kijiji

B Kujulikana na wanavijiji wengine

C Kuvuna rasilimali kwa urahisi

D Kujihakikishia uwepo wa rasilimali

E Kupata zawadi kutoka serikalini

☐

Namba ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

(ix) Ni ushauri upi ungempa mwanafunzi ambaye hana ufaulu unaoridhisha?

- A Kusoma vitabu vya masomo mbalimbali
- B Kujibu maswali mengi ya mitihani iliyopita
- C Kusoma kwa bidii na wenzake
- D Kusoma kwa bidii masomo ya lugha
- E Kuandika nukuu zote za masomo

☐

(x) Mkakati upi unaweza kutumika kudhibiti uchomaji wa misitu katika eneo la kijiji?

- A Kupanua shughuli za kuvuna mbao
- B Kutoa elimu ya mazingira
- C Kutoa elimu ya uchomaji mkaa
- D Kuhamisha makazi ya wanakijiji
- E Kuzuia shughuli za kilimo kijijini

☐

2. Oanisha kazi za viongozi wa Baraza la Madiwani katika **Orodha A** na viongozi husika katika **Orodha B** kwa kuandika herufi ya jibu sahihi katika mabano uliyopewa.

Orodha A	Majibu	Orodha B
(i) Kiongozi ambaye ni mtia saina na mhuri katika nyaraka zote rasmi za halmashauri.	()	A Ofisa Biashara wa Wilaya
(ii) Katibu wa vikao vya baraza la madiwani.	()	B Ofisa Afya wa Wilaya
(iii) Kiongozi anayeratibu shughuli za kupambana na magonjwa na utapiamlo.	()	C Ofisa Elimu wa Wilaya
(iv) Kiongozi anayepambana na waharibifu wa mazingira na kuwaelimisha kuhusu njia sahihi za kutunza mazingira.	()	D Mwenyekiti wa Halmashauri
(v) Kiongozi mwenye jukumu la kushauri na kuwahamasisha wananchi kuanzisha viwanda vidogo vidogo.	()	E Mkurugenzi wa Halmashauri
		F Ofisa Maendeleo ya Jamii wa Wilaya
		G Ofisa Maliasili wa Wilaya

Namba ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

3. Katika kipengele (i) – (v), jaza nafasi zilizowazi kwa kuchagua jibu sahihi kutoka kwenye kisanduku.

unasihi	mazingira	kujali wengine
rasilimali	balehe	tabia hatarishi

- (i) Jumla ya mambo yote yanayomzunguka mwanadamu katika maisha yake ikijumuisha vitu vyenye uhai na visivyo na uhai hujulikana kama _____
- (ii) Vitu muhimu na vya thamani vinavyomilikiwa na mtu, shirika au nchi vinaitwaje?

- (iii) Ushauri au maelekezo yanayotolewa kwa lengo la kumsaidia mtu kufanya uamuzi sahihi au kuboresha hali yake hujulikana kama _____
- (iv) Dhana ipi inaelezea vitendo au shughuli ambazo zinaweza kusababisha matokeo mabaya au madhara kwa mtu mwenyewe au watu wengine? _____
- (v) Tabia ya kuwa na hisia za upendo, huruma na kutunza ustawi na mahitaji ya watu hujulikana kama _____

Namcha ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

SEHEMU B (Alama 20)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

4. Kamilisha jedwali lifuatalo kwa kuchagua jibu sahihi kutoka kwenye kisanduku na kuandika jibu hilo katika nafasi iliyoachwa wazi katika kipengele (ii) - (vi). Kipengele (i) kimetumika kama mfano.

Malengo	Kipaumbele	Mpango kazi
Kujenga hoja	Uyakiniifu/Kudadisi	Mtazamo chanya

Maelezo	Neno/Maneno
(i) Dhamira au kusudio la kutekelezwa jambo lililopangwa kwa kipindi au muda fulani.	Malengo
(ii) Mawazo au msimamo mzuri alionao mtu kuhusu suala fulani na kwamba anao uwezo wa kulifanya kwa mafanikio.	
(iii) Kuuliza maswali ili kujaribu kutafuta undani juu ya jambo fulani au mtu fulani.	
(iv) Kutoa taarifa sahihi ambazo zinathibitishwa na ushahidi.	
(v) Utaratibu wa kufanya kazi kwa hatua ili kufikia lengo lililokusudiwa.	
(vi) Kufanya jambo kuwa la kwanza kwa kuzingatia umuhimu wake.	

5. Andika majibu sahihi katika nafasi zilizoachwa wazi.

(a) Mila na desturi zipi zinakiuka haki za binadamu katika jamii zetu? Toa hoja mbili.

- (i) _____

(ii) _____

(b) Kwa kutumia hoja mbili, bainisha wajibu wa raia kwa mujibu wa Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

- (i) _____

Namba ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

(ii) _____

(c) Matendo gani ambayo mwanafunzi akiyafanya akiwa shuleni au nyumbani anaweze kutiliwa shaka? Bainisha matendo mawili:

(i) _____

(ii) _____

(d) Kuna umuhimu gani wa kutii sheria katika utawala wa kidemokrasia? Toa hoja mbili.

(i) _____

(ii) _____

(e) Kuna faida zipi za kufanya tathmini ya tabia kwa mwanafunzi? Toa hoja mbili.

(i) _____

(ii) _____

SEHEMU C (Alama 10)

Jibu swali la sita (6).

6. Andika maelezo mafupi kuhusu dhana zifuatazo:

(a) Kuchangamana

(b) Utamaduni

Ukurasa wa 7 kati ya 8

Namba ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

(c) **Ushirikiano wa kimataifa**

(d) **Utandawazi**

(e) **Ugaidi**
